

Wolność wypowiedzi i jej granice

Analiza wybranych zagadnień

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 3248

Wolność wypowiedzi i jej granice

Analiza wybranych zagadnień

Pod redakcją naukową
ARTURA BIŁGORAJSKIEGO

Redaktor serii: Prawo
Andrzej Matan

Recenzent
Jarosław Szymanek

Spis treści

Słowo wstępne (<i>Artur Biłgorajski</i>)	9
ARTUR BIŁGORAJSKI	
Granice wolności wypowiedzi czy wolność wypowiedzi ponad granicami? Kilka uwag na temat zakresu wolności wypowiedzi w Rzeczypospolitej Polskiej	11
ANNA DEMENKO	
Prawnokarna ochrona wolności wypowiedzi. Zarys problemu	36
ARTUR BIŁGORAJSKI	
Konstytucyjny zakaz cenzury prewencyjnej. Przyczynek do dyskusji	50
JAKUB DĄBROWSKI	
Pojęcie sztuki w prawie — problemy definicyjne. Rozważania na marginesie zagadnienia wolności artystycznej wypowiedzi	89
JOANNA PRZYJEMSKA	
Granice wolności słowa w Internecie w wybranych systemach prawnych	106
ANNA DERYNG	
Czy krzyż w Sejmie narusza dobra osobiste? Kilka uwag na temat obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej na kanwie powództwa wytoczonego Skarbowi Państwa przez posłów Ruchu Palikota	120
ANNA CHORĄŻEWSKA	
Konstytucyjna wolność słowa a prawo do krytyki pracodawcy	143
ANNA CHORĄŻEWSKA, ADRIAN FARUGA	
Granice wolności wypowiedzi przedstawicieli zawodów zaufania publicznego. Rozważania na przykładzie zawodów: radcy prawnego i adwokata	175

MARIUSZ ŚLADKOWSKI	
Granice wolności wypowiedzi sędziego w świetle Konstytucji RP	211
ANNA SURÓWKA	
Ograniczenia wolności słowa w stanach nadzwyczajnych	225
Informacje o autorach	239

Table of contents

Foreword (<i>Artur Biłgorajski</i>)	9
ARTUR BIŁGORAJSKI	
Boundaries in freedom of speech or freedom of speech beyond boundaries? A few remarks on the scope of freedom of speech in the Republic of Poland	11
ANNA DEMENKO	
Criminal law protection of the freedom of expression. Problem outline	36
ARTUR BIŁGORAJSKI	
Constitutional prohibition of preventive censorship. Contribution to discussion	50
JAKUB DĄBROWSKI	
The term of “art” in the legal context — problem of the definition. Reflections on the margin of the freedom of artistic expression	89
JOANNA PRZYJEMSKA,	
The boundaries of freedom of speech on the Internet in selected legal systems	106
ANNA DERYNG	
Does a cross in the Sejm violate personal rights? Some remarks on the presence of religious symbols in the public space based on the action brought by the Palikot’s Movement Party Members against the State Treasury	120
ANNA CHORAŻEWSKA	
Constitutional freedom of expression and the right to criticize the employer	143
ANNA CHORAŻEWSKA, ADRIAN FARUGA	
Limits of freedom of expression among members of professions of public trust, considered on the example of solicitors and barristers	175

MARIUSZ ŚLADKOWSKI

Limits to judge's freedom of speech in light of the Constitution of the Republic of Poland 211

ANNA SURÓWKA

The limitation of the freedom of speech in extraordinary measures 225

Information about the authors 239

Słowo wstępne

We współczesnych demokracjach swoboda wypowiedzi¹ uważana jest — aksjologicznie oraz funkcjonalnie — za jedną z podstawowych wolności ludzkich. W konsekwencji stanowi ona przedmiot permanentnych badań, prowadzonych przez reprezentantów większości dyscyplin prawnych. Mimo ogromu wykonanej już przez nich pracy, problematyka wolności słowa wciąż generuje więcej pytań niż odpowiedzi, budzi żywe emocje i rodzi kontrowersje w praktyce.

Swobody wypowiedzi nie sposób analizować w oderwaniu od jej ograniczeń. Twierdzi się wręcz, że wyodrębnienie wolności słowa następuje w wyniku wytyczenia jej granic. Dopiero bowiem nakreślenie tych ostatnich pozwala na ustalenie faktycznego zakresu swobody wypowiedzi, jaka jednostce przysługuje. Znajomość granic wolności słowa, ich rodzajów i sposobów przejawiania się w życiu społecznym jest zatem konieczna, aby efektywnie korzystać z interesującej nas swobody.

Celem tego tomu zbiorowego jest przedstawienie istotnych, aktualnych zagadnień — teoretycznych i praktycznych — związanych z problematyką szeroko rozumianych granic wolności wypowiedzi. W kręgu zainteresowań autorów znalazły się następujące kwestie:

- 1) pojęcie oraz klasyfikacja granic wolności wypowiedzi (artykuł mojego autorstwa);
- 2) prawna ochrona wolności wypowiedzi (artykuł dr Anny Demenko);
- 3) cenzura prewencyjna (artykuł mojego autorstwa);
- 4) swoboda wypowiedzi artystycznej (artykuł dra Jakuba Dąbrowskiego);
- 5) granice wolności wypowiedzi w Internecie (artykuł mgr Joanny Przyjemskiej);
- 6) obecność symboli religijnych w przestrzeni publicznej (artykuł dr Anny Deryng);

¹ W niniejszym tomie zbiorowym terminy: „wolność słowa” i „swoboda wypowiedzi” (a także: „wolność ekspresji”, „swoboda wyrażania opinii [myśli, poglądów, przekonań]” itp.) traktuje się jak synonimy. Oznacza to, że pierwszego z tych pojęć używa się w znaczeniu drugiego, wpisując w jego zakres znaczeniowy również pozasłowne formy wyrazu takie, jak obraz, gest itp. Nie można w zasadzie wskazać różnic znaczeniowych pomiędzy pojęciami „swoboda” i „wolność”, dlatego określeń tych używa się w niniejszym tomie zbiorowym zamiennie.

- 7) podmiotowe granice wolności wypowiedzi (artykuły: dr Anny Chorążewskiej, dra Adriana Farugi i dra Mariusza Śladowskiego);
- 8) ograniczenia wolności wypowiedzi w stanach nadzwyczajnych (artykuł dr Anny Surówki).

Żywię nadzieję, że niniejszy zbiór spotka się z zainteresowaniem nie tylko prawników, ale każdego, kto styka się z problematyką swobody słowa i jej granicami. Wszak, im więcej wiemy o tym, co i w jaki sposób nas ogranicza, tym większą mamy szansę istnieć i działać jako ludzie wolni.

Redaktor Naukowy

Informacje o autorach

Artur Biłgorajski — dr nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Anna Chorążewska — dr nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; adwokat.

Jakub Dąbrowski — mgr prawa i historii sztuki, dr sztuki, adiunkt Wydziału Zarządzania Kulturą Wizualną Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Anna Demenko — dr nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Karnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu; adwokat.

Anna Deryng — dr nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Konstytucyjnego Instytutu Administracji Wydziału Nauk Społecznych Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie; dyrektor Centrum Transferu Technologii w Obszarze Nauki i sztuki na Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.

Adrian Faruga — dr nauk prawnych; radca prawny.

Joanna Przyjemska — absolwentka: prawa (mgr), filologii rosyjskiej (lic.), filologii angielskiej (mgr), stosunków międzynarodowych (mgr), studiów podyplomowych z zakresu prawa nowoczesnych technologii; doktorantka w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

Anna Surówka — dr nauk prawnych, adiunkt Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Mariusz Śladkowski — dr nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; sędzia, przewodniczący Wydziału VIII Cywilnego Sądu Rejonowego w Zabrze.

Redaktor
ALEKSANDRA KRÓL

Projekt okładki
KAMIL GORLICKI

Redakcja techniczna
MAŁGORZATA PLEŚNIAR

Korekta
MARZENA MARCZYK

Łamanie
BOGUSŁAW CHRUŚCIŃSKI

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-320-5
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-321-2
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 15,0. Ark. wyd. 20,5.
Papier offset, kl. III, 90 g Cena 24 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław